

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

S2021/03085

Yttrande över SOU 2021:19 En stärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården

Kommunal vill med anledning av rubricerad utredning framföra följande synpunkter:

Inledning

Kommunals uppgift är att tillvarata medlemmarnas intressen på arbetsmarknaden och i samhällslivet i övrigt. Förbundet ska bland annat verka för en samhällsutveckling som stärker allas lika värde, social rättvisa, generell välfärdspolitik, full sysselsättning och jämställdhet mellan kvinnor och män.

Bakgrund

En särskild utredare har haft som uppdrag att se över hälso- och sjukvårdens beredskap inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap. Utredaren har också haft som uppdrag att lämna förslag på hur hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera sådana händelser bör utvecklas på lång sikt. Dessutom ska utredaren överväga och analysera nödvändiga åtgärder för att förebygga och hantera situationer med brist på hälso- och sjukvårdsmaterial samt läkemedel då inte någon allvarlig händelse påverkar försörjningen.

Hälso- och sjukvården har behov av en mängd olika typer produkter och tjänster för att fungera. Det är produkter som andningsskydd, läkemedel, näringsdrycker, pacemakers och suturer. Tillgången till sjukvårdsprodukter är av central betydelse för en fungerande hälso- och sjukvård. Viss vård, även livräddande sådan, kan i nödfall bedrivas under mycket primitiva förhållanden men det förutsätter tillgång till personal och nödvändiga sjukvårdsprodukter. Bristande tillgång till sådana produkter utgör ett reellt hot mot människors liv och hälsa.

Utveckling, tillverkning och distribution av produkter har under årtionden genomgått en förändring som innebär att vi i dag har ett stort beroende till globala värdekedjor. Detta, tillsammans med ett effektivitetstänk, just in time-lagerhållning som i stort innebär att verksamheterna inte ska ha mer i lager än vad som behövs till nästa leverans, har skapat omfattande sårbarheter i försörjningen.

Det finns ett tydligt behov av att hålla ihop frågor som rör hälso- och sjukvårdens planering för att säkerställa tillgången till sjukvårdsprodukter. Vilka produkter som behöver finnas måste ta sin utgångspunkt i den vård som ska bedrivas. Utredningen anser därför att Socialstyrelsen ska få det statliga ansvaret för försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvårdsområdet. Kommunal välkomnar förslaget.

Kommunal.

Tillgången till sjukvårdsprodukter behöver öka för att skapa uthållighet över tid. Inte minst har den pågående coronapandemin visat att Sveriges beredskap är bristfällig. Beredskapens systemfel behöver åtgärdas. I den kommunala äldreomsorgen har det under pandemin funnits stora brister när det gäller tillgången till skyddsutrustning, och i både sjukvården och äldreomsorgen har oron över tillgången till skyddsutrustning varit stor. Skyddsutrustningen och sjukvårdsmaterial har också varit av varierande – ibland undermålig – kvalitet, ansvarstagandet inadekvat och myndigheters riktlinjer otydliga eller motstridiga.

Den nu aktuella utredningens förslag

I delbetänkandet föreslår utredningen bland annat:

- en ändring av Socialstyrelsens instruktion där den uppgift myndigheten har i dag att på regeringens uppdrag samordna förberedelserna för försörjningen med läkemedel och sjukvårdsmateriel inför höjd beredskap och för att upprätthålla en katastrofmedicinsk beredskap görs om till en löpande uppgift,
- ett genomförande av ett system för lagerhållning av sjukvårdsprodukter i Sverige indelat i fyra nivåer,
- att bestämmelsen i 5 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen förtydligas så att det framgår att med utrustning avses de läkemedel, det blod, den sjukvårdsmateriel eller den övriga utrustning som behövs för att bedriva god vård,
- att det i hälso- och sjukvårdslagen införs krav på kommuner och regioner i egenskap av huvudmän för hälso- och sjukvården att ha en utökad lagerhållning av i stort sett alla kategorier av sjukvårdsprodukter.
- att apotekens grunduppdrag i lagen om handel med läkemedel ändras så att det även framgår att apotekens lagerhållning ska anpassas utifrån konsumenternas behov på den marknad som öppenvårdsapoteket verkar på så att så många kunder som möjligt ska kunna expedieras direkt,
- en ny lag om lagerhållningsskyldighet,
- att Läkemedelsverket ska få fatta beslut om användning av enstaka produkter från sådana lager för att skydda liv och hälsa i vardagen,
- att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att i samråd med övriga berörda aktörer, framför allt kommuner, regioner, Läkemedelsverket och Försvarsmakten, ta fram sådana underlag som krävs för att regeringen ska kunna besluta om vilka sjukvårdsprodukter som ska lagerhållas,
- att Läkemedelsverket ska få i uppdrag att kartlägga vilken produktion av läkemedel och medicintekniska produkter som sker i Sverige och vilka beroenden denna har avseende insatsvaror,
- att det statliga bolaget Research Institutes of Sweden (RISE) får i uppdrag dels att stödja industrins omställning i kris och krig genom till exempel användandet av nya tekniker samt att bolaget ska upprätthålla sådan förmåga som krävs för att certifiera sjukvårdsprodukter,
- att Apotek Produktion & Laboratorier AB får ett utökat samhällsuppdrag som innebär att bolaget ska upprätthålla verksamheten inom samhällsuppdraget i hela hotskalan,
- att Läkemedelsverket får i uppdrag att genomföra omvärldsbevakning i syfte att tidigt identifiera och analysera händelser på den nationella och globala arenan som påverkar eller riskerar att påverka tillgången på läkemedel och medicintekniska produkter,
- att Läkemedelsverket får i uppdrag att ta fram en nationell lägesbild över tillgången till läkemedel och medicintekniska produkter i Sverige,
- ett nytt mandat för omfördelning av resurser,
- att de tidsbegränsade föreskrifter som Läkemedelsverket har beslutat avseende omfördelning av läkemedel mellan öppenvårdsapotek och sjukhusapotek under covid-19 bör gälla tills vidare,
- att det ska inrättas särskilda beredskapsapotek med en lämplig geografisk spridning över hela landet,

Kommunal.

- att den skyldighet som den som bedriver partihandel med läkemedel i dag har att leverera läkemedel till öppenvårdsapotek utökas så att leveransskyldigheten även omfattar leveranser till sjukhusapotek,
- att staten genom Socialstyrelsen bör avtala med de största distributörerna av läkemedel och andra sjukvårdsprodukter om deras medverkan i krisberedskapen och totalförsvaret,
- att det i lagen om handel med läkemedel införs en bestämmelse som möjliggör vidareutdelning av jodtabletter till anställda eller de som vid en radiologisk nödsituation uppehåller sig i en kärnteknisk anläggning.

Utredningen konstaterar att det inte finns någon sammanställning av vilka sjukvårdsprodukter som faktiskt tillverkas i Sverige och vilken försörjningstrygghet vi har och har inte gjorts sedan Socialstyrelsens genomgångar för läkemedel 1997 och 2008 bortsett från det uppdrag kring vacciner och biologisk produktion som nyligen gavs till Vinnova. Utredningen konstaterar även att Sverige, precis som många andra länder, i dag saknar den breda produktion som behövs för att tillgodose nationens behov av sjukvårdsprodukter. Enligt utredningen är Sverige därmed inte självförsörjande på dessa produkter och kan inte heller bli, vilket har varit känt sedan 1940-talet. Import av sjukvårdsprodukter är därför en nödvändig förutsättning för att en fungerande läkemedelsförsörjning i Sverige ska kunna upprätthållas. Kommunal anser precis som utredningen att detta importberoende är en kritisk faktor, men tycker utredningens förslag angående bl.a. hållbar lagerhållning av sjukvårdsprodukter och en höjd katastrofmedicinsk beredskap kan minska konsekvenser av denna sårbarhet.

Det är Kommunals mening att utredningen har gjort en gedigen problemanalys och landat i bra förslag och rekommendationer, som bör genomföras snarast.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Tobias Baudin
Förbundsordförande

Mari Huupponen
Utredare